

MARTIN ŠRAJER / 3. 6. 2021

Zlé pondělí

Možná i kvůli jeho orientaci na tvorbu pro děti zůstává Milan Vošmik jedním z neprávem přehlížených českých filmařů. Ve filmografii chrudimského rodáka a jednoho z prvních absolventů FAMU ovšem vedle pohádkové *Honzíkovy cesty* (1956) a filmů pro celou rodinu jako *Táto, sežeň štěně!* (1964) najdeme i poetický povídkový diptych *Hry a sny* (1958) nebo tíživé psychologické drama *Zlé pondělí* (1960).

Vošmik od roku 1954 režíroval převzatá divadelní představení pro Československou televizi. Především pohádky, loutkové hry a adaptace dětských knih. Dětské perspektivě zůstal věrný i poté, co se o tři roky později stal kmenovým režisérem Filmového studia Barrandov.

Jeho celovečerní debut *Honzíkova cesta* (1956), zpracovávající stejnojmennou předlohu Bohumila Říhy, zaznamenal úspěch doma i v zahraničí. Na benátském festivalu obdržel hlavní cenu v kategorii filmů pro nejmenší děti. Na scénáři se podílel i začínající Ota Hofman, který bude v následujících letech Vošmikovým oblíbeným spolupracovníkem.

Starším dětem a dospělým byly určeny filmy *Hry a sny* a *Zlé pondělí*. Díky druhému uvedenému se u filmu jako scenárista poprvé uplatnil Václav Nývlt, který se bude později dramaturgicky podílet například na *Ostře sledovaných vlacích* (1966), *Sedmikráskách* (1966) nebo *Případu pro začínajícího kata* (1969).

Do fikčního světa *Zlého pondělí* jsme uvedeni partou kluků. Ti nepřímou zaviní, že jejich spolužáka srazí nákladní automobil. Chlapci sice z místa nehody utečou, ale začíná je tížit svědomí. Ve snaze zorientovat se v komplikované situaci se obracejí na rodiče.

Také vyprávění se postupně odpoutává od dětského hlediska, kdy jsou tváře dospělých snímány v detailech a z podhledu, a stále více času trávíme s plnoletými postavami. Ty ale dětem nevěří nebo odmítají slyšet, co jim říkají. Kvůli tomu, aby

neztratily tvář, se neostýchají ani lhát.

Dospělí navenek jednají zásadově, ale ve skutečnosti jako morální autority a výchovné vzory selhávají. Nezodpovědnost kluků s přibývajícími minutami začínáme vnímat jako odraz nezodpovědnosti jejich rodičů, potažmo lhostejnosti celé společnosti.

Děti svými činy a schopností postavit se vině čelem poodhalují pokrytectví otců a matek, jejichž sebereflexe již zakrněla. Především o fatálních důsledcích selhávajícího mezigeneračního dialogu Vošmíkova a Nývltova moralita se stupňovanou naléhavostí, podtrhovanou prudkými střihy, vypovídá.

Světy dětí a dospělých právě pro sdílené trápení nakonec nejsou tak separované, jak naznačuje chování postav i práce kamery. V úvodní části filmu tvoří dospělí pouze kompars v pozadí, který pro hlavní akci není nijak podstatný. Později je vzdálenost mezi generacemi znázorněna například prudkým odjezdem od stojících rodičů nebo situováním figur různého věku do rozličných plánů záběru.

Natáčení probíhalo z velké části v ulicích Brna za běžného provozu. Realistický ráz vyprávění zesiluje ohraničení děje jedním dnem. S rostoucí závažností řešených dilemat přechází prosluněný den v deštivou noc. K autentičnosti příběhu přispívá Vošmikovo pozorné vedení dětských herců, z nichž na sebe později upozorní především Karel Smyczek. V dospělých rolích je doplňuje Ladislav Pešek v roli despotického otce nebo Jiřina Švorcová s Vlastou Chramostovou.

Film ukazující dětství bez nostalgie nejen jako období bezstarostných her, ale také prvních morálních konfliktů a traumat, prokázal Vošmikův talent pro náročnější psychologické látky. V následujících letech, až do své předčasné smrti ve věku devětatřiceti let, nicméně pokračoval v natáčení rodinných a pohádkových snímků, za něž byl oceňován na domácích i zahraničních festivalech.

<https://youtu.be/kCwASWJGb0A>

Zlé pondělí (ČSSR 1960), režie: Milan Vošmik, scénář: Václav Nývlt, Jan Valášek, kamera: Jan Novák, hudba: Svatopluk Havelka, hrají: František Maxián, Karel Smyczek, Jiří Stáňa, Dušan Veselý, Alka Hamříková, Oldřich Vykypěl, Jiřina Švorcová, Ladislav Pešek, Libuše Havelková a další. Filmové studio Barrandov, 76 min.